

Věstník MZd ČR, částka 5/2018

Certifikovaný kurz

PALIATIVNÍ PÉČE

1 Cíle certifikovaného kurzu

1.1 Cíl vzdělávacího programu

1.2 Cíle vzdělávání

1.3 Organizace vzdělávání

2 Profil absolventa/ky certifikovaného kurzu**3 Podmínky vzdělávání**

3.1 V stupni podmínky

3.2 Průběžné podmínky

3.3 Výstupní podmínky, ukončení kurzu

3.4 Rozsah činností, k nimž absolvent/ka certifikovaného kurzu získá zvláštní odbornou způsobilost

4 Charakteristika vzdělávacího programu

4.1 Celková délka vzdělávacího programu

5 Počet účastníků**6 Učební plán****7 Učební osnovy**

7.1 Učební osnova tematického celku 1

7.2 Učební osnova tematického celku 2

7.3 Učební osnova tematického celku 3

7.4 Učební osnova tematického celku 4

7.5 Učební osnova tematického celku 5

7.6 Učební osnova tematického celku 6

7.7 Učební osnova tematického celku 7

7.8 Učební osnova tematického celku 8

7.9 Učební osnova tematického celku 9

7.10 Výkony a jejich četnost, průběh odborné praxe

[8 Charakteristika akreditovaného zařízení](#)

[9 Seznam zkratk](#)

[10 Vymezení základních pojmů](#)

[11 Seznam doporučené literatury a další zdroje](#)

[Příloha 1 Záznam o odborné praxi v akreditovaném zařízení](#)

1 Cíle certifikovaného kurzu

1.1 Cíl vzdělávacího programu

Připravit nelékařské zdravotnické pracovníky s odbornou způsobilostí všeobecná sestra, dětská sestra, praktická sestra, k získání zvláštní odborné způsobilosti¹⁾ v poskytování paliativní péče o pacienty/klienty a to osvojením si potřebných postojů, odborných znalostí a praktických dovedností při uspokojování potřeb těžce nemocných pacientů/klientů v terminální fázi nemoci a terminálním stavu, po stránce biologické, psychologické, sociální a spirituální s důrazem na jedinečnost každého člověka, podpořit rozvoj paliativní péče v ČR a zavádění paliativního přístupu²⁾ v péči o pacienty/klienty v terminální fázi nemoci a terminálním stavu, při zajištění různých forem³⁾ zdravotní péče, ve zdravotnických zařízeních i ve vlastním sociálním prostředí pacienta⁴⁾.

1.2 Cíle vzdělávání

Absolvent/ka je připraven/a:

identifikovat biologické, psychické, sociální a spirituální potřeby terminálně nemocných i osob blízkých⁵⁾ a osob určených pacientem⁶⁾, které mohou být informovány o jeho zdravotním stavu, hodnotit a řešit nejčastější fyzické a psychické symptomy pokročilého nevyлéčitelného onemocnění, rozpoznat a uspokojovat psychické potřeby pacienta/klienta a v případě potřeby zprostředkovat odbornou psychologickou péči, rozpoznat a řešit sociální potřeby a problémy pacienta/klienta a jeho rodiny a v případě potřeby zprostředkovat odbornou pomoc sociálního pracovníka, rozpoznat a uspokojovat spirituální potřeby pacientů/klientů a v případě potřeby zprostředkovat duchovní/kaplanskou péči, zavádět paliativní péči u pacientů na všech pracovištích poskytovatele zdravotních služeb, kde jsou pacienti s chronickým nebo život limitujícím onemocněním (např. léčebny dlouhodobě nemocných, geriatrická oddělení, interní oddělení, plicní oddělení, neurologická oddělení apod.), koordinovat a poskytovat paliativní péči v rámci multidisciplinárních paliativních a podpůrných týmů na pracovištích poskytovatele zdravotních služeb, zavádět, koordinovat a poskytovat paliativní péči⁷⁾ v rámci ambulantní péče a paliativní péči poskytovanou v rámci zdravotní péče⁸⁾ ve vlastním sociálním prostředí⁹⁾ pacienta, zavádět, koordinovat a poskytovat paliativní péči v rámci zařízení sociálních služeb¹⁰⁾, například v domovech pro seniory, domovech se zvláštním režimem apod., respektovat své kompetence v rámci odborné, specializované, případně zvláštní odborné způsobilosti a poskytovat paliativní péči v souladu s nejnovějšími poznatky vědy¹¹⁾ a právními předpisy,

sdílet příklady dobré i špatné praxe při zajištění paliativní péče v rámci multidisciplinárního týmu,
vyhledávat příležitosti pro zlepšení paliativní péče poskytované chronicky nemocným pacientům/klientům s život limitujícím onemocněním,
rozvíjet vlastní psychohygienu, pečovat „o sebe sama“,
vést efektivní a podpůrnou komunikaci s pacienty/klienty v závěru života, jejich osobami blízkými a osobami určenými pacientem, které mohou být informovány o jeho zdravotním stavu,
rozvíjet emoční povědomí u osob blízkých a osob určených pacientem, které mohou být informovány o jeho zdravotním stavu v přístupu k pacientům/klientům s život limitujícím onemocněním,
vést efektivní komunikaci s ostatními členy multidisciplinárního týmu ve zdravotnických zařízeních i v rámci komunitní péče při zajištění paliativní péče,
vhodně zapojit dobrovolníky v souladu s právními předpisy, standardy, směrnicemi,
rozpoznat fázi umírání a poskytovat paliativní péči,
doprovázet umírajícího a podporovat v péči jeho rodinné příslušníky a blízké pacienta/klienta,
znát význam a formy rituálů v péči o umírajícího a vytvářet podmínky pro jejich realizaci,
provádět péči o mrtvé tělo s ohledem na kulturní normy a právní předpisy, s ohledem na přání pacienta/klienta a jeho rodiny a blízkých,
znát potřeby pozůstalých a truchlících rodinných příslušníků, blízkých pacienta/klienta a zvládat jejich podporu,
provádět edukaci rodinných příslušníků/pečujících osob při řešení komplikací spojených s terminální fází onemocnění nebo s terminálním stavem pacienta/klienta.

1.3 Organizace vzdělávání

Vzdělávací instituce, poskytovatel zdravotních služeb, pracoviště zajišťující výuku účastníků (dále jen „akreditované zařízení“) certifikovaného kurzu musí být akreditována dle ustanovení [§45](#) a následně [§46](#) zákona č. 96/2004 Sb., zákon o nelékařských zdravotnických povoláních, ve znění pozdějších předpisů. Akreditované zařízení musí účastníkovi zajistit absolvování kurzu dle příslušného vzdělávacího programu. Minimální kritéria akreditovaných zařízení jsou dána splněním technických a věcných požadavků a personálního zabezpečení.

2 Profil absolventa/ky certifikovaného kurzu

Osvojením si potřebných teoretických znalostí, praktických dovedností, návyků, schopnosti týmové spolupráce a samostatného rozhodování, bude absolvent/ka připraven/a pro výkon úzce vymezených činností při poskytování paliativní péče pacientům/klientům.

Absolvent/ka certifikovaného kurzu je připraven/a:

vyhledávat pacienty/klienty s potřebou paliativní péče ve zdravotnickém zařízení, ve vlastním sociálním prostředí pacienta/klienta,
zavádět paliativní péči při péči o pacienty/klienty s nevléčitelným onemocněním ve zdravotnickém zařízení i ve vlastním sociálním prostředí pacienta/klienta,
poskytovat paliativní péči a koordinovat multidisciplinární týmovou spolupráci při zajištění péče o pacienta/klienta v terminální fázi nemoci a terminálním stavu ve zdravotnickém zařízení, ve vlastním sociálním prostředí pacienta/klienta,
identifikovat aktuální potřeby nevléčitelně nemocného pacienta/klienta, hodnotit bolest, na základě indikace lékaře [12](#)) podávat léčivé přípravky a využívat zdravotnické prostředky [13](#)) ke zmírnění utrpení a symptomů typických pro terminální fázi nemoci a terminální stav,

provádět edukační a poradenskou činnost pro osoby blízké a osoby určené pacientem, které mohou být informovány o jeho zdravotním stavu, o možnostech ošetrovatelské péče i sociální pomoci při zajištění paliativní péče o pacienta/klienta v terminální fázi nemoci a terminálním stavu v jeho vlastním sociálním prostředí,
provádět edukační a poradenskou činnost pro osoby blízké a osoby určené pacientem, které mohou být informovány o jeho zdravotním stavu, o možnostech zmírňování symptomů typických pro terminální stav,
doprovázet umírajícího pacienta/klienta, rozpoznat terminální stav a podporovat osoby blízké a osoby určené pacientem, které mohou být informovány o jeho zdravotním stavu a provázet je terminálním stavem ve zdravotnickém zařízení i ve vlastním sociálním prostředí pacienta/klienta,
vést efektivní a podpůrnou komunikaci s pacienty/klienty v terminální fázi nemoci a terminálním stavu, s jejich rodinnými příslušníky a blízkými osobami,
provádět péči o mrtvé tělo s ohledem na náboženské vyznání, kulturní normy a právní předpisy i s ohledem na předem vyslovené přání pacienta/klienta nebo přání pozůstalých.

3 Podmínky vzdělávání

3.1 Vstupní podmínky

Vstupní podmínkou pro zařazení do vzdělávacího programu certifikovaného kurzu je získání odborné způsobilosti k výkonu povolání¹⁴): všeobecná sestra, dětská sestra, praktická sestra.

3.2 Průběžné podmínky

Absolvování teoretické výuky a odborné praxe v rozsahu daném vzdělávacím programem.

3.3 Výstupní podmínky, ukončení kurzu

Splnění předepsaných požadavků daných vzdělávacím programem.

Test odborných znalostí.

Písemná práce v rozsahu 2-4 normostran, zaměřená na vypracování plánu paliativní péče/individuálního léčebného postupu¹⁵) při poskytování paliativní péče a realizaci paliativní péče nebo témata¹⁶) související s problematikou paliativní péče podle výběru účastníka a její obhajoba při ukončení certifikovaného kurzu.

Po úspěšném absolvování certifikovaného kurzu obdrží absolvent certifikát, který má platnost pro Českou republiku. V certifikátu budou uvedeny činnosti, k nimž absolvent certifikovaného kurzu získal zvláštní odbornou způsobilost.

3.4 Rozsah činností, k nimž absolvent/ka certifikovaného kurzu získá zvláštní odbornou způsobilost

Absolvent/ka certifikovaného kurzu s odbornou způsobilostí v oboru všeobecná sestra, dětská sestra, získá zvláštní odbornou způsobilost k těmto činnostem:

vyhledávat pacienty/klienty s potřebou paliativní péče ve zdravotnickém zařízení i ve vlastním sociálním prostředí,
zavádět paliativní péči při péči o pacienty/klienty s nevléčitelným onemocněním, poskytovat paliativní péči a koordinovat multidisciplinární týmovou spolupráci při zajištění péče o pacienta/klienta v terminální fázi nemoci a terminálním stavu,
identifikovat aktuální potřeby nevléčitelně nemocného pacienta/klienta, hodnotit bolest a využívat zdravotnické prostředky ke zmírnění utrpení a symptomů typických pro terminální stav,

doprovázet umírajícího pacienta/klienta, rozpoznat terminální stav a podporovat v péči osoby blízké a osoby určené pacientem, které mohou být informovány o jeho zdravotním stavu a provázet je terminálním stavem,
provádět edukační a poradenskou činnost pro osoby blízké a osoby určené pacientem, které mohou být informovány o jeho zdravotním stavu v zajištění péče o pacienta/klienta v terminální fázi nemoci a terminálním stavu, ve vlastním sociálním prostředí a možnostech zmírňování symptomů typických pro terminální stav,
vést efektivní a podpůrnou komunikaci s pacienty/klienty v terminální fázi nemoci a terminálním stavu, s jejich osobami blízkými a osobami určenými pacientem, které mohou být informovány o jeho zdravotním stavu,
provádět péči o mrtvé tělo s ohledem na náboženské vyznání, kulturní a právní normy i s ohledem na předem vyslovené přání pacienta/klienta nebo přání pozůstalých.

Absolvent/ka certifikovaného kurzu s odbornou způsobilostí v oboru praktická sestra, získá zvláštní odbornou způsobilost k těmto činnostem:

vyhledávat pacienty/klienty s potřebou paliativní péče ve zdravotnickém zařízení, ve vlastním sociálním prostředí a v zařízení sociálních služeb,
realizovat paliativní péči při péči o pacienty/klienty s nevyлéčitelným onemocněním a poskytovat paliativní péči o pacienta/klienta v terminální fázi nemoci a terminálním stavu, identifikovat aktuální potřeby nevyлéčitelně nemocného pacienta/klienta, zmírňovat utrpení i symptomy typické pro terminální fázi nemoci a terminální stav,
doprovázet umírajícího pacienta/klienta a jeho osoby blízké a osoby určené pacientem, které mohou být informovány o jeho zdravotním stavu, terminálním stavem,
provádět edukační a poradenskou činnost pro osoby blízké a osoby určené pacientem, které mohou být informovány o jeho zdravotním stavu, v možnostech zmírňování symptomů typických pro terminální fázi nemoci a terminální stav,
vést efektivní a podpůrnou komunikaci s pacienty/klienty v terminální fázi nemoci a terminálním stavu, s jejich osobami blízkými a osobami určenými pacientem, které mohou být informovány o jeho zdravotním stavu,
provádět péči o mrtvé tělo s ohledem na náboženské vyznání, kulturní a právní normy i s ohledem na předem vyslovené přání pacienta/klienta nebo přání pozůstalých.

4 Charakteristika vzdělávacího programu

Vzdělávací program zahrnuje teoretickou výuku a odbornou praxi v rozsahu, který účastníkům poskytne ucelený soubor teoretických znalostí a praktických dovedností, nezbytných pro poskytování paliativní péče.

4.1 Celková délka vzdělávacího programu

Minimální délka vzdělávacího programu certifikovaného kurzu je 80 hodin, které zahrnují minimálně 40 hodin teoretické výuky a minimálně 40 hodin odborné praxe (1 pedagogická hodina = 45 minut, 1 hodina odborné praxe = 60 minut).
Program je rámcový, jednotlivá akreditovaná zařízení mohou počet hodin jednotlivých témat navýšit. Praktická výuka v rozsahu 5 dnů (minimálně 40 hodin) je realizována v akreditovaných zařízeních a pro účastníky kurzu je povinná¹⁷).
Pro realizaci vzdělávacího programu je doporučeno rozdělit teoretickou výuku do 2 soustředění, mezi kterými si účastník splní praxi na akreditovaném pracovišti v rozsahu minimálně 5 dnů (40 hodin). Na konci druhého soustředění, po písemném testu odborných znalostí, je doporučeno zařadit prezentaci písemných prací k ukončení certifikovaného kurzu. Maximální délka certifikovaného kurzu od zahájení až po ukončení (splnění všech podmínek k

ukončení kurzu) je 12 měsíců.

5 Počet účastníků

Maximální počet účastníků v teoretické části kurzu: 30

Maximální počet účastníků na školitel e/ku v akreditovaném zařízení: 2

6 Učební plán

Tema	Tematické celky vzdělávacího programu	Minimální počet hodin
1.	Úvod do paliativní péče	3
2.	Psychologie a komunikace v paliativní péči	8
3.	Farmakoterapie nádorové a nenádorové bolesti u pacienta/klienta s pokročilým onemocněním v paliativní péči	3
4.	Symptomy pokročilého onemocnění a specifická ošetrovatelská péče v paliativní péči	13
5.	Péče o nevléčitelně nemocného v terminálním stavu a péče o pozůstalé	3
6.	Sociální, kulturní a duchovní aspekty paliativní péče	3
7.	Etické a právní aspekty paliativní péče	4
8.	Reflexe vlastní práce při poskytování paliativní péče	3
9.	Odborná praxe v akreditovaném zařízení	40
Celková minimální časová dotace rámcového certifikovaného kurzu - teoretické výuky a odborné praxe v akreditovaném zařízení		80

7 Učební osnovy

7.1 Učební osnova tematického celku 1

1. tematický celek: Úvod do paliativní péče

Rozsah: 3 hodiny

Metody výuky: Přednáška, workshop, diskuse kazuistik, reflexe

Anotace tematického celku

Specifika paliativní péče, současné postavení a možnosti paliativní péče v oblasti poskytování zdravotních služeb a sociální péče v ČR, zdroje financování, organizační formy poskytování paliativní péče a role sestry a ostatních nelékařských zdravotnických pracovníků v interdisciplinárním týmu paliativní péče včetně kompetencí.

Cíle pro absolventa

Absolvent/ka umí vysvětlit základní principy celostní péče a specifika paliativní péče včetně terminologie ve vztahu k paliativní a hospicové péči, popsat historii paliativní péče ve světě a v ČR, popsat postavení a možnosti rozvoje paliativní péče v oblasti poskytování zdravotních služeb a sociální péče v ČR i potřebnost vzhledem k demografickému vývoji a statistickým údajům o místě úmrtí, získat přehled o možnostech financování, podpoře rozvoje paliativní péče a aktuálních trendech v oboru paliativní medicíny, zná pravidla preskripce léčivých přípravků a zdravotnických prostředků v souladu s požadavky právních předpisů, doporučení zakotvená ve standardech a směrnících pracoviště, umí

charakterizovat příklady organizační formy poskytování paliativní péče, vysvětlit rozdíly mezi obecnou a specializovanou¹⁸⁾ paliativní péčí, vymezit cílovou skupinu pacientů s potřebou paliativní péče a celostní model péče, vymezit roli sestry a ostatních nelékařských zdravotnických pracovníků v paliativním týmu včetně kompetencí.

Obsahové zaměření

Základní principy celostní péče, specifika paliativní péče, definice a terminologie v oblasti paliativní péče a hospicové péče.

Historie paliativní péče ve světě a v ČR.

Současné postavení a možnosti paliativní péče v oblasti poskytování zdravotních služeb a sociální péče v ČR, potřebnost vzhledem k demografickému vývoji a statistickým údajům o místě úmrtí.

Zdroje financování, podpora rozvoje paliativní péče a aktuální trendy v oboru paliativní medicíny.

Pravidla preskripce léčivých přípravků a zdravotnických prostředků, požadavky právních předpisů a jejich zakotvení ve standardech a směrnicích pracoviště.

Organizační formy paliativní péče (např. lůžkový hospic, domácí hospic, ambulance paliativní medicíny, konziliární tým paliativní péče, oddělení paliativní medicíny apod.).

Obecná paliativní péče a specializovaná paliativní péče, rozdíly. Cílová skupina pacientů a paliativní péče jako model celostní péče (bio-psycho-socio-spirituální model péče).

Role sestry a ostatních nelékařských zdravotnických pracovníků v interdisciplinárním týmu paliativní péče včetně kompetencí.

7.2 Učební osnova tematického celku 2

2. tematický celek: Psychologie a komunikace v paliativní péči

Rozsah: 8 hodin

Metody výuky: Přednáška, interaktivní workshop, hraní rolí

Anotace tematického celku

Zásady podpůrné komunikace, empatie, verbální a neverbální komunikace. Interdisciplinární týmová komunikace a poradenství v práci s terminálně nemocným pacientem/klientem. Specifika komunikace s pacientem/klientem s úzkostí, depresí, vytěsněním a popřením, deliriem, demencí. Praktické nácviky efektivní komunikace pro průběžné přehodnocování individuálního léčebného postupu a cíle paliativní péče, sdílení zkušeností a příkladů dobré i špatné praxe. Interaktivní praktické nácviky komunikace na základě skutečných případových situací/kazuistik.

Cíle pro absolventa

Absolvent/ka si uvědomuje význam podpůrné komunikace pro pacienta/klienta i jeho rodinné příslušníky/blízké ve vztahu k efektivnímu zvládnutí stavů souvisejících s nevyléčitelnou nemocí a závěru života, bude zvládat dovednosti efektivní komunikace

nezbytné pro průběžné přehodnocování individuálního léčebného postupu a cíle paliativní péče, efektivně spolupracovat s psychologem/ psychoterapeutem v rámci týmu, chápat možnosti vyrovnání se se smrtí u pozůstalých, pochopit význam interdisciplinární týmové komunikace a poradenství v práci s terminálně nemocným pacientem/klientem i jeho rodinnými příslušníky, vést efektivní komunikaci s pacienty/ klienty, jejich rodinami a ostatními členy multidisciplinárních týmů při poskytování paliativní péče ve zdravotnických zařízeních i v komunitní péči.

Obsahové zaměření

Sestra a nevléčitelně nemocný pacient/klient a zprostředkování odborné psychologické pomoci.

Role psychologa/psychoterapeuta v paliativním týmu.

Základní témata komunikace s pacientem/klientem a jeho rodinou a blízkými (s ohledem na kompetence sestry):

- diagnóza závažného onemocnění,
- nepříznivá prognóza,
- umírání,
- přání a preference v závěru života,
- plán paliativní péče,
- komunikace s rodinou po úmrtí pacienta.

Zásady podpůrné komunikace, empatie, verbální a neverbální komunikace.

Fáze adaptace pacienta/klienta a jeho rodiny na nevléčitelné onemocnění a specifické potřeby psychologické podpory v jednotlivých fázích.

Interdisciplinární týmová komunikace a poradenství v práci s terminálně nemocným pacientem/klientem.

Specifika komunikace u pacienta/klienta s úzkostí, depresí, vytěsněním a popřením, deliriem, demencí.

Praktické nácviky efektivní komunikace pro průběžné přehodnocování individuálního léčebného postupu a cíle paliativní péče, sdílení zkušeností a příkladů dobré i špatné praxe. Interaktivní praktické nácviky komunikace na základě skutečných případových situací/kazuistik metodou hraní rolí (mezi členy multidisciplinárního týmu navzájem, dále s pacientem/klientem, rodinnými příslušníky, širší rodinou pacienta/klienta, praktickým lékařem, lékařem specialistou, předávajícím poskytovatelem zdravotních služeb apod.).

Sebezkušenostní seminář: závažná nemoc, utrpení a smrt jako součást života (kognitivní a emoční reakce).

7.3 Učební osnova tematického celku 3

3. tematický celek: Farmakoterapie nádorové a nenádorové bolesti u /klienta s

pokročilým onemocněním v paliativní péči

Rozsah: 3 hodiny

Metody výuky: Přednáška, interaktivní workshop, diskuse kazuistik

Anotace tematického celku

Účastníci studia se seznámí s nejčastějšími typy bolesti u pacientů/klientů s nevléčitelným onemocněním, hodnocením bolesti, farmakologickými a nefarmakologickými způsoby léčby bolesti, psychologickými aspekty a kompetencemi členů týmu.

Cíle pro absolventa

Absolvent/ka umí charakterizovat nečastější typy bolesti u pacientů v závěru života, hodnotit bolest v kontextu životní situace pacienta, bude znát nefarmakologické postupy a zásady farmakoterapie chronické nádorové a nenádorové bolesti, včetně různých způsobů aplikace analgetik a řešení jejich nežádoucích účinků, znát kompetence členů týmu při hodnocení a léčbě bolesti, při podávání léčivých přípravků a využití zdravotnických prostředků při tlumení bolesti, umí popsat psychologické aspekty chronické bolesti včetně komunikační podpory pacienta s chronickou bolestí.

Obsahové zaměření

Nejčastější typy bolesti u pacientů/klientů s nevléčitelným onemocněním:

- nádorová bolest,
- chronická bolest pohybového aparátu,
- centrální a periferní neuropatická bolest,
- akutní bolest u pacientů v paliativní péči,
- celková bolest („total pain“) u pacientů v paliativní péči,
- průlomová bolest.

Hodnocení bolesti (měřící škály, komunikace s pacientem s bolestí).

Nefarmakologické způsoby léčby bolesti (např. polohování, pomůcky, fyzioterapie).

Farmakoterapie chronické bolesti:

- neopioidní analgetika,
- opioidní analgetika,
- koanalgetika,
- způsoby podání analgetik, praktická ukázka podání náplastových forem analgetik a rychle působících preparátů,
- nežádoucí účinky analgetik,

- problematika abúzu a lékových závislostí u pacientů s pokročilým onemocněním.

Povinnosti v oblasti evidence a nakládání s tiskopisy a léčivými přípravky s obsahem návykové látky. Použití zdravotnických prostředků a dodržování požadavků vyplývajících z právních předpisů.

Kompetence nelékařských zdravotnických pracovníků při tlumení symptomů, farmakoterapii bolesti, podávání léčivých přípravků s obsahem návykové látky.

Psychologické aspekty chronické bolesti a komunikační podpora pacienta s chronickou bolestí.

Diskuze: kazuistiky složitých bolestivých stavů.

Sdílení zkušeností a příkladů dobré i špatné praxe.

7.4 Učební osnova tematického celku 4

4. tematický celek: Symptomy pokročilého onemocnění a specifická ošetrovatelská péče v paliativní péči

Rozsah: 13 hodin

Metody výuky: Přednáška, interaktivní workshop, diskuse kazuistik

Anotace tematického celku

Účastník studia se seznámí s tělesnými symptomy a jejich hodnocením v terminální fázi nejčastějších chronických onemocnění, péči o umělé vývody u pacientů v paliativní péči, specifikami péče o žilní vstupy, subkutánního podání léčiv, ošetřováním chronických ran a kompetencemi všeobecných sester a ostatních nelékařských zdravotnických pracovníků při tlumení symptomů a farmakoterapii bolesti.

Cíle pro absolventa

Absolvent/ka umí popsat a hodnotit nejčastější tělesné symptomy u pacientů v pokročilých stádiích nevléčitelných chorob, bude znát nejčastější příčiny a v mezích svých kompetencí umět využít možnosti nefarmakologické i farmakologické léčby, bude znát zásady prevence komplikací v péči o chronické rány u pacientů v paliativní péči, kompetence nelékařských zdravotnických pracovníků při poskytování ošetrovatelské péče.

Obsahové zaměření

Typické trajektorie (průběhy) závěru života - u onkologických onemocnění, chronických orgánových selhání a geriatrické křehkosti.

Tělesné symptomy v terminální fázi nejčastějších chronických onemocnění:

- nádorové onemocnění,
- chronické srdeční selhání,
- chronické respirační selhání (CHOPN),

- neurologické onemocnění,
- syndrom terminální geriatrické deteriorace,
- multiorgánové selhání v prostředí intenzivní péče. Hodnocení symptomů v kontextu chronického onemocnění:
- dotazníkové nástroje, symptomové škály,
- komunikace o symptomech s pacienty/klienty, jejich rodinami a blízkými.

Respirační symptomy (nejčastější příčiny, možnosti nefarmakologické a farmakologické léčby, specifika paliativního ošetřovatelství):

- dušnost,
- kašel.

Gastrointestinální symptomy (nejčastější příčiny, možnosti nefarmakologické a farmakologické léčby, specifika paliativního ošetřovatelství):

- nevolnost a zvracení,
- nechutenství/kachexie,
- průjem/zácpa,
- maligní střevní obstrukce.

Neuropsychiatrické symptomy a syndromy (nejčastější příčiny, možnosti nefarmakologické a farmakologické léčby, specifika paliativního ošetřovatelství):

- úzkost,
- deprese,
- delirium,
- demence,
- poruchy spánku.

Ostatní symptomy (nejčastější příčiny, možnosti nefarmakologické a farmakologické léčby, specifika paliativního ošetřovatelství):

- pocení,
- svědění.

Specifika ošetřovatelské péče o stomie u pacientů v paliativní péči (tracheostomie, kolostomie, ileostomie, gastrostomie, nefrostomie), praktické ukázky, kazuistiky.

Specifika ošetřovatelské péče o žilní vstupy (PICC, PORT). Specifika subkutánního podání léčiv, hypodermoklýza.

Specifika ošetrovatelské péče o chronické rány u pacientů v paliativní péči, prevence komplikací, praktické ukázky, kazuistiky.

Kompetence všeobecných sester a ostatních nelékařských zdravotnických pracovníků při tlumení symptomů u pacientů v terminální fázi nemoci a terminálním stavu, použití zdravotnických prostředků. Specifika poskytování paliativní péče. Sdílení zkušeností a příkladů dobré i špatné praxe.

7.5 Učební osnova tematického celku 5

5. tematický celek: Péče o nevléčitelně nemocného v terminálním stavu a péče o pozůstalé

Rozsah: 3 hodiny

Metody výuky: Přednáška, interaktivní seminář, diskuse kazuistik

Anotace tematického celku

Nevléčitelně nemocný pacient/klient a jeho potřeby. Symptomy nevléčitelně nemocného pacienta/klienta v terminálního stavu, specifika ošetrovatelské péče. Psychologické a spirituální potřeby umírajících a jejich rodin. Klinické a etické aspekty paliativní farmakologické sedace u pacientů/klientů v závěru života. Doprovázení umírajících. Specifika péče o umírajícího pacienta/klienta v různých prostředích. Péče o mrtvé tělo, rituály. Zásady komunikace s pozůstalými po úmrtí pacienta/klienta a jejich potřeby.

Cíle pro absolventa

Absolvent/ka umí rozpoznat symptomy terminálního stavu a symptomy posledních hodin, charakterizovat specifika ošetrovatelské péče o umírajícího pacienta/klienta, doprovázení umírajících, porozumí specifikům péče o umírajícího pacienta/klienta v různých prostředích, umí respektovat doporučené postupy při péči o mrtvé tělo, rituály.

Obsahové zaměření

Nevléčitelně nemocný pacient/klient a jeho potřeby (životní příběh pacienta a jeho potřeby v závěru života).

Symptomy nevléčitelně nemocného pacienta/klienta v terminálním stavu, projevy progresu základního nevléčitelného onemocnění, projevy selhávání základních životních funkcí, poslední hodiny života:

- bolest,
- dušnost a chrčivé dýchání,
- úzkost,
- delirium.

Specifika ošetrovatelské péče nevléčitelně nemocného pacienta/klienta v terminálním stavu.

Hydratace a výživa u nevléčitelně nemocného pacienta/klienta v terminálním stavu.

Psychologické a spirituální potřeby nevléčitelně nemocných pacientů/klientů v terminálním stavu a jejich rodin.

Klinické a etické aspekty farmakologické sedace.

Doprovázení umírajících.

Specifika péče o nevléčitelně nemocného pacienta/klienta v terminálním stavu v různých prostředích:

- domácí prostředí,
- lůžkové oddělení poskytovatele zdravotních služeb,
- jednotka intenzivní péče,
- hospic¹⁹⁾,
- zařízení sociálních služeb.

Péče o mrtvé tělo, rituály.

Zásady komunikace s pozůstalými po úmrtí pacienta/klienta. Možnosti emoční a komunikační podpory pozůstalých.

Potřeby pozůstalých a truchlících rodinných příslušníků, fáze truchlení.

Nejčastější otázky pozůstalých, praktické informace a pomoc pozůstalým.

Zásady komunikace s pozůstalými, praktické nácviky komunikace s pozůstalými, sdílení příkladů dobré i špatné praxe.

7.6 Učební osnova tematického celku 6

6. tematický celek: Sociální, kulturní a duchovní aspekty paliativní péče

Rozsah: 3 hodiny

Metody výuky: Přednáška, interaktivní seminář, diskuse kazuistik

Anotace tematického celku

Sociální problematika pacienta/klienta v paliativní péči, role sociálního pracovníka v multidisciplinárním týmu, sociální poradenství, posláním dobrovolníků a jejich koordinace.

Vztahové a společenské dopady nevléčitelné nemoci. Spiritualita, náboženství, kulturní zvyklosti a jejich vliv na prožívání nemoci a umírání. Spolupráce sestry a pracovníků duchovní péče v péči o pacienta s nevléčitelnou nemocí v terminální fázi nebo v terminálním stavu.

Cíle pro absolventa

Absolvent/ka umí identifikovat sociální potřeby pacientů/klientů v paliativní péči, popsat roli sociálního pracovníka v interdisciplinárním týmu paliativní péče a náplň jeho práce, pochopí

význam sociálního poradenství a poslání dobrovolníků, umí identifikovat spirituální potřeby v závěru života a uspokojovat je v souladu s vírou i kulturními zvyklostmi pacienta/klienta, jeho rodinných příslušníků, spolupracovat s pracovníky duchovní péče.

Obsahové zaměření

Sociální problematika pacienta/klienta v paliativní péči.

Role sociálního pracovníka v multidisciplinárním týmu pro zajištění kvalitní paliativní péče, sociální poradenství, zprostředkování sociálních dávek a příspěvků, spolupráce s rodinou, poslání dobrovolníků a jejich koordinace.

Vztahové a společenské dopady nevyléčitelné nemoci (sociální ztráty, sociální izolace, sociální smrt), kazuistiky, interaktivní diskuze, výměna zkušeností.

Spiritualita, náboženství, kulturní zvyklosti a jejich vliv na prožívání nemoci a umírání.

Reflexe vlastní spirituality zdravotnického pracovníka.

Nejčastější spirituální potřeby pacientů/klientů v terminální fázi života nebo v terminálním stavu a role zdravotnického pracovníka při jejich uspokojování.

Spolupráce sestry a pracovníků duchovní péče (pastorační asistenti, kaplani) v péči o pacienta s nevyléčitelnou nemocí v terminálním stavu, možnosti při zprostředkování duchovní služby.

Prezentace kazuistik ilustrujících význam sociální a spirituální podpory pacientů v závěru života.

7.7 Učební osnova tematického celku 7

7. tematický celek: Etické a právní aspekty paliativní péče

Rozsah: 4 hodiny

Metody výuky: Přednáška, interaktivní seminář, diskuse kazuistik

Anotace tematického celku

Etické a filozofické aspekty paliativní péče. Práce s plánem paliativní péče. Právní rámec pro poskytování paliativní péče v ČR.

Cíle pro absolventa

Absolvent/ka umí popsat etické a filozofické aspekty paliativní péče, hodnotová východiska a principy, rozebrat etická dilemata a jejich řešení, etické aspekty péče i hovořit o etických aspektech péče v rámci multidisciplinárního týmu paliativní péče, umí pracovat s plánem paliativní péče s ohledem na dříve vyslovená přání. Bude znát legislativní ukotvení zákazu euthanasie v právních předpisech ČR, bude vědět, jak nakládat s tělem i s věcmi zemřelého v souladu s právními předpisy, umí objasnit problematiku závěti, dědické smlouvy, dovětku.

Obsahové zaměření

Etické a filozofické aspekty paliativní péče (úcta k životu, respekt k individualitě a

autonomii pacienta, závěr života a umírání jako důležité fáze života, pacient/klient v kontextu rodiny, kvalita života).

Etická dilemata v paliativní péči a způsoby jejich řešení v kontextu paliativní péče:

- rozhodování o rozsahu život prodlužující léčby v závěru života (resuscitace, umělá plicní ventilace, hemodialýza),
- parenterální hydratace a výživa u pacientů/klientů v terminálním stavu,
- paliativní farmakologické sedace.

Rodinná rada „family conference“.

Práce s plánem paliativní péče:

- dříve vyslovená přání a jiné formy zástupného rozhodování u pacientů v závěru života (jako součást plánu paliativní péče),
- problematika euthanasie z pohledu paliativní péče a z hlediska právních předpisů ČR.

Právní rámec pro poskytování paliativní péče v ČR:

- poskytování zdravotních služeb na odborné úrovni,
- rozhodování pacienta při poskytování zdravotních služeb (péče bez souhlasu, informovaný souhlas, negativní revers, dříve vyslovené přání),
- úmrtí pacienta a související otázky (postup při úmrtí, nakládání s věcmi zemřelého, provádění pitev, zdravotnická dokumentace a poskytování informací po smrti pacienta),
- pořízení pro případ smrti (závěť, dědická smlouva, dovětek).

7.8 Učební osnova tematického celku 8

8. tematický celek: Reflexe vlastní práce při poskytování paliativní péče

Rozsah: 3 hodiny

Metody výuky: Přednáška, interaktivní seminář, diskuse kazuistik

Anotace tematického celku

Psychohygienu v paliativní péči a péče „o sebe sama“. Postupy vlastní duševní hygieny. Zdroje stresu v paliativní péči, strategie vyrovnávání se se stresem. Metoda supervize. Syndrom vyhoření, příčiny, projevy, možnosti řešení. Péče o tým poskytující paliativní péči.

Cíle pro absolventa

Absolvent/ka zná význam psychohygieny v paliativní péči a nutnost péče „o sebe sama“, umí rozpoznat zdroje stresu v paliativní péči, osvojit si způsoby vyrovnávání se se stresem a účinné postupy v péči o tým poskytující paliativní péči.

Obsahové zaměření

Očekávání od vzdělávání „Kde je má role v paliativní péči?“ Psychohygienu v paliativní péči a péče „o sebe sama“. Postupy vlastní duševní hygieny.

Každodenní blízkost smrti - respekt před životem a umíráním. Zdroje stresu v paliativní péči, strategie vyrovnávání se se stresem. Metoda supervize.

Syndrom vyhoření, příčiny, projevy, možnosti řešení.

Péče o tým poskytující paliativní péči.

Hodnocení kurzu, zpětná vazba, sebereflexe, kde jsem v paliativní péči, první kroky v paliativní péči v profesním životě po absolvování kurzu.

7.9 Učební osnova tematického celku 9

9. tematický celek: Odborná praxe v akreditovaném zařízení

Rozsah: 40 hodin

Metody výuky: Praktická výuka

Anotace tematického celku

Odborná praxe je zaměřena na specifika paliativní péče o nevléčitelně nemocné pacienty/klienty v terminálním stavu. Účastníci certifikovaného kurzu plní výkony uvedené v Záznamu o odborné praxi v akreditovaném [20](#)) zařízení (viz [Příloha 1](#) vzdělávacího programu), pod vedením školitele odborné praxe, který na závěr provede hodnocení odborné praxe a potvrdí splněné výkony.

Cíle pro absolventa

Pochopit systém zajištění péče o pacienta/klienta v terminálním stavu, poskytované multidisciplinárním pracovním týmem, význam a specifika paliativní péče. Vyhodnotit bolest a další doprovodné symptomy u pacienta/ klienta v terminálním stavu. Vyhodnotit potřeby pacienta/klienta v terminálním stavu, zajistit jejich saturaci a navrhnout plán paliativní péče. Získat zkušenost s doprovázením pacienta/klienta v terminálním stavu. Poznat možnosti pomoci a péče [21](#)) o rodinu/blízké a pozůstalé včetně komunikace. Splnit výkony uvedené v Záznamu o odborné praxi v akreditovaném zařízení (viz [Příloha 1](#) uvedeného vzdělávacího programu) včetně zhodnocení odborné praxe školitelem.

Obsahové zaměření

Vybrat si akreditované zařízení ke vzdělávacímu programu a splnit výkony odborné praxe. Seznámit se s provozem pracoviště, kde je poskytována paliativní péče (ambulance paliativní medicíny, oddělení paliativní péče, lůžkový hospic, domácí hospic, konziliární paliativní tým). Zúčastnit se porady multidisciplinárního pracovního týmu, seznámit se s organizací práce, ošetrovatelskou dokumentací, systémem péče o rodinu a blízké pacienta/klienta a pozůstalé. Vyhodnotit potřeby pacienta, vyhodnotit a monitorovat bolest a další doprovodné symptomy u pacienta/ klienta v terminálním stavu a navrhnout plán paliativní péče. Saturovat potřeby pacienta/klienta v terminálním stavu - s ohledem na biologické, psychologické, sociální a spirituální potřeby. Pečovat o kvalitu života

pacienta/klienta v terminálním stavu a zajistit využití volného času dle představ nemocného. Seznámit se s postupy doprovázení pacienta/klienta v terminálním stavu včetně komunikace s rodinnými příslušníky, blízkými/pečujícími. Navrhnout plán pomoci pro rodinné příslušníky pacienta/klienta v terminálním stavu nebo pozůstalé.

7.10 Výkony a jejich četnost, průběh odborné praxe

Výkony odborné praxe v akreditovaném zařízení	Četnost
Zúčastnit se porady multidisciplinárního pracovního týmu	1x
Seznámit se s organizací práce, ošetrovatelskou dokumentací, systémem péče o rodinu a blízké pacienta/klienta a pozůstalé	1x
Vyhodnotit potřeby pacienta/klienta v terminálním stavu	1x
Vyhodnotit a monitorovat bolest se zvláštním důrazem na průlomovou bolest u vybraného pacienta/klienta v terminálním stavu	1x
Vyhodnotit doprovodné symptomy nevléčitelného onemocnění u vybraného pacienta/ klienta v terminálním stavu	1x
Navrhnout plán paliativní péče u vybraného pacienta/klienta v terminálním stavu	1x
Saturovat potřeby pacienta/klienta v terminálním stavu - s ohledem na biologické, psychologické, sociální a spirituální potřeby	1x
Pečovat o kvalitu života pacienta/klienta v terminálním stavu a zajistit využití volného času dle představ nemocného	1x
Seznámit se s postupy doprovázení pacienta/klienta v terminálním stavu	1x
Komunikovat s pacientem/klientem v terminálním stavu nebo rodinnými příslušníky/blízkými/pečujícími	1x
Navrhnout plán pomoci pro rodinné příslušníky pacienta/klienta v terminálním stavu nebo pozůstalé	1x

Průběh odborné praxe

Na teoretickou část navazuje odborná praxe v akreditovaném zařízení v rozsahu 40 hodin (5 dnů) pod vedením školitele, který je zaměstnancem akreditovaného zařízení. Školitel vede praktickou výuku, dokumentuje a sleduje plnění jednotlivých výkonů, napomáhá k získání nutných informací pro závěrečnou práci, hodnotí získané dovednosti účastníků certifikovaného kurzu. Realizace stanovených výkonů bude účastníkům potvrzena na tiskopise „Záznam o odborné praxi v akreditovaném zařízení“.

Pro odbornou praxi jsou doporučena akreditovaná zařízení se zkušenostmi v problematice paliativní péče:

na pracovišti poskytovatele zdravotních služeb, kterým může být ambulance paliativní medicíny²²⁾, oddělení paliativní péče²³⁾ nebo konziliární paliativní tým²⁴⁾,
pracoviště poskytovatele poskytujícího zdravotní služby nevléčitelně nemocným v terminálním stavu ve speciálních lůžkových zdravotnických zařízeních hospicového typu - „lůžkový hospic“²⁵⁾,
u poskytovatele poskytujícího zdravotní služby nevléčitelně nemocným pacientům v terminálním stavu ve vlastním sociálním prostředí pacienta „domácí hospic“²⁶⁾,

Jednotlivá zařízení jsou akreditována pro výuku dle ustanovení §45 zákona č. 96/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Poskytovatel zdravotních služeb zajistí účastníkům absolvování odborné praxe dle příslušného vzdělávacího programu.

Odborným garantem může být pouze zdravotnický pracovník, který získal:

odbornou způsobilost všeobecné sestry podle zákona [č. 96/2004 Sb.](#), ve znění pozdějších předpisů a specializovanou způsobilost v některém z oborů specializačního vzdělávání - Komunitní ošetrovatelská péče, Ošetrovatelská péče v interních oborech, Intenzivní péče, Ošetrovatelská péče o dospělé, Ošetrovatelská péče o pacienty ve vybraných klinických oborech apod.,

odbornou způsobilost všeobecné sestry podle zákona [č. 96/2004 Sb.](#), ve znění pozdějších předpisů a zvláštní odbornou způsobilost po absolvování vzdělávacího programu certifikovaného kurzu zaměřeného na problematiku paliativní péče - např. Specifická ošetrovatelská péče v paliativní péči, Paliativní péče pro všeobecné sestry a porodní asistentky, Péče o nemocné s bolestí apod.,

odbornou způsobilost všeobecné sestry podle zákona [č. 96/2004 Sb.](#), ve znění pozdějších předpisů a 3letou praxí u poskytovatele zdravotních služeb poskytující zdravotní služby nevyléčitelně nemocným pacientům v terminálním stavu ve vlastním sociálním prostředí („domácí hospic“), nebo ve speciálních lůžkových zdravotnických zařízeních hospicového typu („lůžkový hospic“),

odbornou způsobilost lékaře podle zákona [č. 95/2004 Sb.](#), ve znění pozdějších předpisů a specializovanou způsobilost v některém z oborů specializačního vzdělávání - např. Paliativní medicína, Paliativní

medicína a léčba bolesti, Interní lékařství, nebo zvláštní odbornou způsobilost v oboru Medicína dlouhodobé péče apod.

Lektorem může být pouze zdravotnický pracovník, který získal:

odbornou způsobilost všeobecné sestry podle zákona [č. 96/2004 Sb.](#), ve znění pozdějších předpisů a má specializovanou způsobilost v některém z oborů: Komunitní ošetrovatelská péče, Ošetrovatelská péče v interních oborech, Ošetrovatelská péče v chirurgických oborech, Intenzivní péče, Ošetrovatelská péče o dospělé, Ošetrovatelská péče o pacienty ve vybraných klinických oborech,

odbornou způsobilost všeobecné sestry podle zákona [č. 96/2004 Sb.](#), ve znění pozdějších předpisů a zvláštní odbornou způsobilost absolvováním vzdělávacího programu certifikovaného kurzu zaměřeného problematiku paliativní péče - např. Paliativní péče, Specifická ošetrovatelská péče v paliativní péči, Paliativní péče pro všeobecné sestry a porodní asistentky, Ošetrovatelská péče o nemocné s bolestí, Specifická ošetrovatelská péče o chronické/nehojící se rány a defekty, Specifická ošetrovatelská péče o stomie, Péče o pacienty se zavedeným portem apod.,

odbornou způsobilost všeobecné sestry podle zákona [č. 96/2004 Sb.](#), ve znění pozdějších předpisů a s délkou praxe minimálně 1 rok u poskytovatele zdravotních služeb poskytující zdravotní služby nevyléčitelně nemocným pacientům v terminálním stavu ve vlastním sociálním prostředí (např. „domácí hospic“, „mobilní hospic“, „domácí péče“, „domov pro seniory“, „domov se zvláštním režimem“), poskytovatele zdravotních služeb poskytující zdravotní služby nevyléčitelně nemocným pacientům v terminálním stavu ve speciálních lůžkových zdravotnických zařízeních hospicového typu („lůžkový hospic“), na pracovišti poskytovatele zdravotních služeb, kde je poskytována paliativní péče - ambulance paliativní medicíny, konziliární/podpůrný paliativní tým, oddělení paliativní péče, oddělení následné péče, onkologické oddělení apod.,

zdravotně - sociální pracovník nebo sociální pracovník s praxí v délce nejméně 1 rok u poskytovatele zdravotních služeb poskytující zdravotní služby nevyléčitelně nemocným pacientům v terminálním stavu ve speciálních lůžkových zdravotnických zařízeních hospicového typu, u poskytovatele zdravotních služeb poskytující zdravotní služby nevyléčitelně nemocným pacientům v terminálním stavu ve vlastním sociálním prostředí,

lékař se specializací, která odpovídá zaměření tématu vzdělávacího programu, který má praktické zkušenosti v oblasti poskytování paliativní medicíny a léčby bolesti, další odborný pracovník s jinou kvalifikací - např. právník, psycholog, pedagogický pracovník, sociální pedagog, nutriční terapeut, fyzioterapeut, ergoterapeut, kněz, kaplan, nemocniční kaplan, pastor, pastorační asistent, poradce pro pozůstalé, koordinátor podpůrného a paliativního týmu, koordinátor dobrovolníků, filozof, apod., která odpovídá zaměření tématu vzdělávacího programu.

Školitelem odborné praxe může být pouze zdravotnický pracovník, který získal:

odbornou způsobilost všeobecné sestry podle zákona [č. 96/2004 Sb.](#), ve znění pozdějších předpisů a s délkou praxe minimálně 1 rok v paliativní péči u poskytovatele zdravotních služeb poskytující zdravotní služby nevyléčitelně nemocným pacientům v terminálním stavu ve speciálních lůžkových zdravotnických zařízeních hospicového typu („lůžkový hospic“), poskytovatel zdravotních služeb poskytující zdravotní služby nevyléčitelně nemocným pacientům v terminálním stavu ve vlastním sociálním prostředí („mobilní hospic“, „domácí hospic“, „domácí péče“), na pracovišti poskytovatele zdravotních služeb, kde je poskytována paliativní péče - ambulance paliativní medicíny, konziliární paliativní tým, oddělení paliativní péče, oddělení následné péče, onkologické oddělení apod.

Věcné a technické vybavení²⁷⁾

Věcné a technické vybavení akreditovaného zařízení, kterým je zabezpečen vzdělávací program, přístup k odborné literatuře, včetně el. databáze, technické a didaktické multimediální vybavení učeben.

Organizační a provozní požadavky

Akreditované pracoviště pro realizaci vzdělávacího programu musí splňovat požadavky dané platnými právními předpisy a vést příslušnou dokumentaci.

Bezpečnost a ochrana zdraví

Součástí teoretické výuky je problematika bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a požární ochrany vycházející z požadavků platných právních a ostatních předpisů.

9 Seznam zkratk

apod. - a podobně

BOZP - bezpečnost a ochrana zdraví při práci

CK - certifikovaný kurz

ČR - Česká republika

EAPC - Evropská asociace pro paliativní péče

CHOPN - chronická obstrukční plicní nemoc

Ing. - vysokoškolský titul inženýr

JUDr. - vysokoškolský titul doktor práv

Mgr. - vysokoškolský titul magistr

MZ ČR - Ministerstvo zdravotnictví České republiky

např. - například

NLZP - nelékařský zdravotnický pracovník

PC - personal computer (v českém překladu: osobní počítač)

Ph.D. - vysokoškolský titul, doktor filozofie

PICC - z periferní žíly zavedený centrální žilní katetr

PO - požární ochrana

PORT - malé rezervoáry, umožňují opakovanou aplikaci léčiv do žíly

PP - paliativní péče

Sb. - sbírky

Th.D. - vysokoškolský titul, doktor teologie

ThLic. - vysokoškolský titul, licenciát teologie

VěMZ - Věstník Ministerstva zdravotnictví

10 Vymezení základních pojmů²⁸⁾

Paliativní péče²⁹⁾ - je podle zákona [č. 372/2011 Sb.](#), o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů, definována jako péče, jejímž účelem je zmírnění utrpení a zachování kvality života pacienta, který trpí nevléčitelnou nemocí.

Terminální stav - konečné období nemoci, které obvykle trvá dny, týdny až měsíce. Jedná se zpravidla o pacienta, u něhož lze s ohledem na předpokládaný přirozený průběh základního nevléčitelného onemocnění očekávat úmrtí do 6 měsíců.

Umírající pacient - pacient, u kterého dochází v důsledku progresu základního nevléčitelného onemocnění k selhávání základních životních funkcí, které směřuje k úmrtí nemocného.

Mobilní specializovaná paliativní péče (MSPP)³⁰⁾ - poskytovaná pod odborností 926, je multidisciplinární a specializovaná péče o pacienty s nevléčitelnou nemocí v terminálním stavu poskytovaná v jejich vlastním sociálním prostředí. Zdravotní péče MSPP je vždy nepřetržitě dostupná 24 hodin, 7 dnů v týdnu.

11 Seznam doporučené literatury a další zdroje

Doporučená studijní literatura

BUŽGOVÁ, Radka. Paliativní péče ve zdravotnických zařízeních: potřeby, hodnocení, kvalita života. Praha: Grada, 2015. Sestra. ISBN 978-80-247-5402-4.

GÄRTNEROVÁ, Aranka. V době zármutku: těm, kteří ztratili blízkého člověka - těm, kteří je provázejí. 3. vyd. Praha: Cesta domů, 2013. 27 s. ISBN 978-80-904516-6-7.

GŘIVA Martin. Paliativní péče v kardiologii. 1. vyd. Praha Triton, 2018. 272 s. ISBN 978-80-7553-481-1.

KABELKA, Ladislav. Geriatrická paliativní péče. Nakladatelství Mladá fronta, duben 2017. 1. vyd. 320 s. ISBN 978-80-204-4225-3.

KUPKA, Martin. Psychosociální aspekty paliativní péče. Praha: Grada, 2014. Psyché. ISBN 978-80-247-4650-0.

MARKOVÁ, Alžběta. Hospic do kapsy: příručka pro domácí paliativní týmy. 2. aktualizované vydání. Praha: Cesta domů, 2015. ISBN 978-80-905809-4-7.

RATISLAVOVÁ, Kateřina. Perinatální paliativní péče: péče o ženu a její rodinu, rituály rozloučení, proces truchlení a vyrovnávání se ztrátou. Praha: Grada, 2016. Psyché. ISBN 978-80-271-0121-4.

SLÁMA, Ondřej, Ladislav KABELKA a Jiří VORLÍČEK. Paliativní medicína pro praxi. 2., nezměn. vyd. Praha: Galén, 2011, 363 s. ISBN 9788072628490.

SVATOŠOVÁ, Marie. Hospice a umění doprovázet. 7., dopl. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011, 149 s. ISBN 9788071955801.

SVATOŠOVÁ, Marie. Víme si rady s duchovními potřebami nemocných?. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 109 s. ISBN 9788024741079.

TOMEŠ, Igor, Eva DRAGOMIRECKÁ, Katarina SEDLÁROVÁ a Daniela VODÁČKOVÁ. Rozvoj hospicové péče a její bariéry. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2941-4.

Další zdroje

SLÁMA ONDŘEJ - ŠPINKOVÁ MARTINA - KABELKA LADISLAV. Standardy paliativní péče. Česká společnost paliativní medicíny České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně. Praha. 2013. Dostupné on-line:
https://www.paliativnimedicina.cz/wp-content/uploads/2016/11/standardy-pp_cspm_2013_def.pdf

RADBRUCH LUKAS - PAYNE SHEILA a kolektiv. Standardy a normy evropské hospicové a paliativní péče v Evropě. Česká společnost paliativní medicíny České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně. 2009. Dostupné on-line:

<https://www.paliativnimedicina.cz/paliativni-medicina/standardy-a-normy-hospicove-a-paliativni-pece-v-evrope/>

UZIS ČR 2017. Zemřelí 2016. Dostupné on-line <http://www.uzis.cz/publikace/zemreli-2016> UZIS ČR. 2017. Zdravotnictví ČR: lůžkový fond 2016, národní zdravotnický informační systém - ekonomické zpravodajství. Dostupné on-line:

<http://www.uzis.cz/katalog/zdravotnicka-statistika/luzkova-pece>

Metodický pokyn k přípravě a realizaci vzdělávacího programu certifikovaného kurzu, č. 7/2008/1 VěMZ, znění účinné od 28.12.2008

Metodický pokyn MZ ČR k poskytování mobilní specializované paliativní péče, č. 13/2017/2 VěMZ, znění účinné od 15.12.2017

Vyhláška [č. 92/2012 Sb.](#), o požadavcích na minimální technické a věcné vybavení zdravotnických zařízení a kontaktních pracovišť domácí péče, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška [č. 98/2012 Sb.](#), o zdravotnické dokumentaci, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška [č. 134/1998 Sb.](#), kterou se vydává seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška [č. 353/2017 Sb.](#), o stanovení hodnot bodu, výše úhrad hrazených služeb a regulačních omezení pro rok 2018, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška [č. 505/2006 Sb.](#), kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon [č. 89/2012 Sb.](#), občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon [č. 96/2004 Sb.](#), o nelékařských zdravotnických povoláních, ve znění pozdějších předpisů

Zákon [č. 108/2006 Sb.](#), o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon [č. 48/1997 Sb.](#), o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon [č. 268/2014 Sb.](#), o zdravotnických prostředcích a o změně zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon [č. 372/2011 Sb.](#), o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů

Zákon [č. 378/2007 Sb.](#), o léčivech a o změnách některých souvisejících zákonů (zákon o léčivech), ve znění pozdějších předpisů

Příloha 1 Záznam o odborné praxi v akreditovaném zařízení

PALIATIVNÍ PÉČE

Certifikovaný kurz

Záznam o odborné praxi v akreditovaném zařízení

Číslo kurzu/rok studia:

Jméno a příjmení účastníka kurzu:

Termín praktické výuky:

Jméno a příjmení školitele:

Akreditované zařízení/pracoviště:

ODBORNÁ PRAXE V AKREDITOVANÉM ZAŘÍZENÍ: 5 DNŮ (40 HODIN)

- seznámit se s provozem pracoviště, kde je poskytována paliativní péče
- seznámit se s BOZP, PO
- plnit výkony odborné praxe

Výkony odborné praxe v akreditovaném zařízení	Četnost	Splněno/uvedte datum
Zúčastnit se porady multidisciplinárního pracovního týmu	1x	
Seznámit se s organizací práce, ošetrovatelskou dokumentací, systémem péče o rodinu a blízké pacienta/klienta a pozůstalé	1x	
Vyhodnotit potřeby pacienta/klienta v terminálním stavu	1x	
Vyhodnotit a monitorovat bolest se zvláštním důrazem na průlomovou bolest u vybraného pacienta/klienta v terminálním stavu	1x	
Vyhodnotit doprovodné symptomy nevyléčitelného onemocnění u vybraného pacienta/ klienta v terminálním stavu	1x	
Navrhnout plán paliativní péče u vybraného pacienta/klienta v terminálním stavu	1x	
Saturovat potřeby pacienta/klienta v terminálním stavu - s ohledem na biologické, psychologické, sociální a spirituální potřeby	1x	
Pečovat o kvalitu života pacienta/klienta v terminálním stavu a zajistit využití volného času dle představ nemocného	1x	
Seznámit se s postupy doprovázení pacienta/klienta v terminálním stavu	1x	
Komunikovat s pacientem/klientem v terminálním stavu nebo rodinnými příslušníky/blízkými/pečujícími	1x	
Navrhnout plán pomoci pro rodinné příslušníky pacienta/klienta v terminálním stavu nebo pozůstalé	1x	

Hodnocení odborné praxe školitelem:

Razítko pracoviště, jmenovka a podpis školitele praktické výuky:

S hodnocením jsem byl/byla seznámena dne

Podpis účastníka certifikovaného kurzu:

- 1) Zvláštní odbornou způsobilost definuje [§61](#) zákona č. 96/2004 Sb., o nelékařských zdravotnických povoláních, ve znění pozdějších předpisů.
- 2) Paliativní přístup představuje cestu, jak integrovat metody a postupy paliativní péče do prostředí, která nejsou na paliativní péči specializována. Tento přístup zahrnuje nejen farmakologická a nefarmakologická opatření pro tlumení příznaků, ale také komunikaci s pacientem a rodinou a dalšími zdravotníky a rozhodování a stanovování cílů péče v souladu s principy paliativní péče in Radbruch Lukas - Payne Sheila a kolektiv. Standardy a normy evropské hospicové a paliativní péče v Evropě, s. 26.
- 3) Forma zdravotní péče podle [§7](#) - [§10](#) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a

podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů.

- 4) Vlastním sociálním prostředím pacienta se rozumí domácí prostředí pacienta nebo prostředí nahrazující domácí prostředí pacienta, například zařízení sociálních služeb podle §4 odst. 3 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.
- 5) §22 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- 6) Osoba určená pacientem podle §33 odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů a v souladu s §28 odst. 3 písm. e), bod 3, zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, v platném znění, který stanoví, že pacient má při poskytování zdravotních služeb právo na přítomnost osoby blízké nebo osoby určené pacientem.
- 7) Paliativní péče, jejímž účelem je zmírnění utrpení a zachování kvality života pacienta, který trpí nevyлéčitelnou nemocí, jedná se o druh zdravotní péče podle účelu jejího poskytnutí ve smyslu §5 odst. 2 písm. h) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.
- 8) §10 odst. 1 písm. b) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.
- 9) §4 odst. 3 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.
- 10) §34, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.
- 11) §49, odst. 1, písmeno a) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.
- 12) Používání léčivých přípravků při poskytování zdravotních služeb stanoví §5 odst. 8 zákona č. 378/2007 Sb., o léčivech a změnách některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- 13) Definice zdravotnického prostředku je uvedena v zákoně č. 268/2014 Sb., o zdravotnických prostředcích, ve znění pozdějších předpisů.

- 14) Získání odborné způsobilosti k výkonu povolání podle zákona [č. 96/2004 Sb.](#), o nelékařských zdravotnických povoláních, ve znění pozdějších předpisů.
- 15) Individuálním léčebným postupem se rozumí poskytování zdravotních služeb, včetně jednotlivých zdravotních výkonů, v logické a časové posloupnosti konkrétnímu pacientovi, včetně jejich možných variant a metod podle [§3](#) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.
- 16) Mimo zpracování plánu paliativní péče/individuálního léčebného postupu u vybraného pacienta/klienta, může být v písemných pracích literárním útvarem např. „Esej“, úvaha na problematiku vztahující se k poskytování paliativní péče z pohledu filozofického, etického, společenského, kulturního, spirituálního, právního nebo může být písemná práce zaměřená například na „Popis“ vlastních zkušeností se zaváděním paliativní péče do provozu pracoviště, podporu truchlících pozůstalých, organizační zajištění provozu hospice nebo výhody, specifika a možnosti poskytování paliativní péče ve vlastním sociálním prostředí pacienta/klienta, edukační a poradenskou činnost v zajištění péče o terminálně nemocného pacienta/klienta ve vlastním sociálním prostředí, aktuality z oblasti paliativní medicíny, výměna zkušeností z praxe apod.
- 17) Účastník je povinen absolvovat odbornou praxi na pracovišti akreditovaného zařízení v souladu s [§63](#) zákona č. 96/2004 Sb., o nelékařských zdravotnických povoláních, ve znění pozdějších předpisů.
- 18) Rozdíly popisují Standardy paliativní péče 2013, dokument, který vydala Česká společnost paliativní medicíny za podpory MZ ČR v roce 2012, terminologie je v souladu s mezinárodními doporučeními EAPC: Standardy a normy hospicové a paliativní péče v Evropě. Doporučení Evropské asociace pro paliativní péči 2009. Vymezení pojmů Paliativní péče obecná a Paliativní péče specializovaná definuje [Metodický pokyn MZ ČR k poskytování mobilní specializované paliativní péče](#), č. 13/2017/2 VěMZ.
- 19) Hospicem se rozumí podle [§44a](#) odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů, poskytovatel, který poskytuje zdravotní služby nevyлéčitelně nemocným pacientům v terminálním stavu ve speciálních lůžkových zdravotnických zařízeních hospicového typu nebo ve vlastním sociálním prostředí pacienta.
- 20) podle ustanovení [§45](#) zákona č. 96/2004 Sb., o nelékařských zdravotnických povoláních, ve znění pozdějších předpisů.

21) Hospic pacientům a jejich osobám blízkým zpravidla poskytuje i další navazující služby podle jiných právních předpisů, podle [§44a](#) odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.

22) Název „ambulace paliativní medicíny“ se může u poskytovatelů zdravotních služeb lišit, může mít také označení jako „ambulace podpůrné a paliativní onkologie“ apod.

23) Název „oddělení paliativní péče“ se může u poskytovatelů zdravotních služeb lišit, může mít také označení jako „paliativní oddělení“ nebo „oddělení následné péče“ apod.

24) Název „konziliární paliativní tým“ se může u poskytovatelů zdravotních služeb lišit, může mít také označení jako „podpůrný a paliativní tým“ nebo „tým paliativní péče“ apod.

25) Hospic definuje [§44a](#) odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.

26) Forma zdravotní péče poskytovaná ve vlastním sociálním prostředí pacienta (podle [§6](#) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů), může být také paliativní péče (v souladu s [§10](#) odst. 1 písm. b) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů), která může označená jako Mobilní specializovaná paliativní péče, poskytovaná pod odborností 926 (blíže [Metodický pokyn MZ ČR k poskytování mobilní specializované paliativní péče](#), č. 13/2017/2 VěMZ).

27) Doklady o věcném a technickém vybavení, kterým je zabezpečen vzdělávací program je nutné předložit v rámci akreditačního řízení podle [§46](#) odst. 3 písmeno g) zákona č. 96/2004 Sb., o nelékařských zdravotnických povoláních, ve znění pozdějších předpisů.

28) Zdroje základních pojmů: [Metodický pokyn MZ ČR k poskytování mobilní specializované paliativní péče](#), č. 13/2017/2 VěMZ, znění účinné od 15.12.2017, odborné pojmy obsahují Standardy paliativní péče 2013, dokument, který vydala Česká společnost paliativní medicíny za podpory MZ ČR v roce 2012, dostupné on - line: https://www.paliativnimedicina.cz/wp-content/uploads/2016/11/standarty-pp_cspm_2013_def.pdf

Terminologie je v souladu s mezinárodními doporučeními EAPC: Standardy a normy hospicové a paliativní péče v Evropě. Doporučení Evropské asociace pro paliativní péče 2009, dostupné on - line: <https://www.paliativnimedicina.cz/paliativni-medicina/standarty-a-normy-hospicove-a-paliativni-pece-v-evrope/>

- 29) [§5](#) odst. 2 písmeno h) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů.
- 30) Odbornost 926 - domácí paliativní péče, úhrada služeb je ve znění [§20](#) vyhlášky č. 353/2017 Sb., o stanovení hodnot bodu, výše úhrad hrazených služeb a regulačních omezení pro rok 2018, ve znění pozdějších předpisů.

EPIS